

Høringsinnspill til *Prop. 132 L (2024-2025)* fra Norske kvinners sanitetsforening

Norske Kvinners Sanitetsforening (NKS) er Norges største kvinneorganisasjon med 44 000 medlemmer og 550 lokalforeninger over hele landet. Vi eier og drifter et stort antall ideelle virksomheter og driver frivillige kvinnehelseaktiviteter, integrering og omsorgsberedskap over hele landet. I tillegg er vi en stor forskningsaktør innen kvinnehelse.

Sanitetskvinnene har i mange år etterspurt en samtykkebasert voldtekstlovgivning fordi voldtektbestemmelsene i straffelovens paragraf om seksuallovbrudd slik den i dag er ikke er egnet til å fange opp hvordan voldtekter faktisk foregår og hvordan kvinner oftest reagerer på overgrep. Vi trenger et tydelig lovverk som er egnet til å forebygge voldtekter ved å klargjøre hva en voldtekt er. Vi mener at regjeringen med å legge en bare-ja-er-ja-modell til grunn for utformingen av denne loven gjør nettopp det og støtter innretningen i forslaget.

Det regjeringsutnevnte voldtektutvalget som leverte sin utredning i 2024 betegnet voldtekt som et folkehelseproblem, på grunn av det store omfanget og de alvorlige konsekvensene det har for de som blir utsatt. Å være utsatt for voldtekt øker risikoen for en rekke psykiske helseplager, men det er også funnet sammenhenger mellom seksuelle overgrep og en rekke somatiske sykdommer. Voldtekt er et økende problem som ødelegger liv. Det er avgjørende at myndigheten tar dette på alvor. Vi er derfor glade for at regjeringen endelig har levert et lovforslag som tar oss ett viktig skritt i riktig retning.

Dagens lov fritar overgriper for straff når den utsatte ikke evner å gjøre motstand

I dag er voldtektloven utformet sånn at det ikke er straffbart å voldta noen dersom de ikke tydelig motsetter seg, såfremt de er fysisk i stand til det.

Menneskers stressrespons i en krise er flukt, kamp, frys eller at man føyer seg. I en akutt faresituasjon har man ikke tid til å tenke seg om, men reagerer på instinkt. Kroppen skiller ut hormoner og signalstoffer som setter i gang en stressrespons. Det er kjønnsforskjeller i hvordan vi reagerer på fare. Kvinner går oftere enn menn i frys, eller føyer seg for å minimere skade.

I en overmaktsituasjon der man åpenbart er den svake part og flukt ikke er mulig, er frysrespons vanlig. Da vil de utsatte ikke ha mulighet til å sette seg til motverge.

En [svensk studie av kvinner på overgrepsmottak](#) fant at sju av ti voldtatte hadde opplevd å fryse til under overgrepet. Som den norske loven er utformet i dag ville disse kvinnene da ikke ha vært utsatt for noe straffbart. Når kvinner reagerer som de oftest gjør på en voldtekt – ved å fryse, faller voldtekten utenfor straffeloven slik den er utformet i dag. Bare en samtykkelov som forutsetter et aktivt samtykke vil sikre at ikke en frysreaksjon legaliserer voldtekt. Vi ønsker å peke på at en samtykkelov som betinger en aktiv avvisning – en nei-er-nei-modell, ikke vil løse problematikk knyttet til frysrespons. Vi støtter derfor at loven er innrettet etter bare ja-er-ja-modellen

Et lovverk er normgivende og rettleidende

I dag er det uklart for mange hva som er en voldtekt fordi lovteksten ikke er i tråd med allmenn rettsoppfatning og kvinners faktiske respons i overgrepssituasjoner. Mange som blir anmeldt for voldtekt uttrykker sjokk over anklagen og forteller at de trodde personen ønsket sex. Ofte snakker man om gråsoner-voldtekter der det er uklart om sexen var i frivillig eller ikke. Den foreslåtte lovteksten er klargjørende og vil rydde opp i gråsonene; sex er bare frivillig når det er gitt et samtykke. Den gjør grensene enkelt å forstå og kommunisere. Det har betydning for lovens forebyggende funksjon.

Våre unge vokser opp med en stadig mer voldsfokusert porno lett tilgjengelig. Pornoen er med på å normalisere maktbruk, kvelning og vold i sex. Overgrepsmottakene beskriver at de ser flere grove voldtekter med kvelning og vold, oftere inkluderer flere gjerningsmenn og at de utsatte er yngre enn før. Det er desto viktigere at vi har et lovverk som understøtter en kultur for å passe på at den man har sex med uttrykker et ønske om å delta.

Det er ytret bekymringer over om en samtykkelov vil gå på bekostning av menns rettsikkerhet fordi samtykke er vanskelig å bevise. Vi mener tvert imot at en samtykkelov som ansvarliggjør den aktive og er enkel å kommunisere og forstå vil gjøre grensene klarere og forebygge at menn havner i situasjoner der de har gjennomført voldtekter uten å forstå at det var det de gjorde. Beviskravet vil uansett være det samme.

Foreldelsesfrist

Sanitetskvinnene er kritiske til forslaget om å begrense opphevingen av foreldelsesfristen. Det er godt dokumentert at det tar mange år fra en person blir utsatt for seksuelle overgrep til den snakker om det. Det er også mange tilfeller der etterforskning av eldre saker har bidratt til at serieovergrepere blir avdekket. Vi ser ikke at endringene i loven tvinger fram behov for endringer på dette området.

Den foreslått lovgivningen vil bedre voldtattes rettsikkerhet og virke forebyggende

I dag blir 8 av 10 anmeldte voldtektssaker henlagt. De aller fleste saker aldri anmeldt. Voldtektutvalget finner at de kvinnene som anmelder og ender i retten opplever straffesaken som krevende og føler seg dårlig ivaretatt under etterforskningen. Det er vanlig at jenter blir anbefalt å ikke anmelde av hjelpeapparatet, fordi sannsynligheten for å vinne gjennom er så liten, og belastningen er for stor. Dette er et uttrykk at loven har hatt store hull og skapt gråsoner som er i strid med befolkningens rettsoppfatning. Vi mener den foreslåtte loven vil være klargjørende og sikre voldtattes rettsikkerhet. Vi tror også den vil ha en forebyggende virkning gjennom at den gir klar, lett kommuniserbar og operativ definisjon av voldtekt.

Norske Kvinners Sanitetsforening

Ved generalsekretær Malin Stensønes